

Deniz Güvenliğinde 21. Yüzyıl Tehditlerinin AHP Yöntemiyle Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği

Evaluation of 21st Century Threats in Maritime Security
by AHP Method: The Case of Türkiye

Eda TUTAK*

Öz

21. yüzyılın küresel siyasi ve ekonomik gündem döngüsünde denizlere yönelik ilgi hızla yaygınlaşmıştır. Ulaşım, küresel ticaret, doğal kaynak rezervleri ve transferi gibi konularda merkezi konumda yer alan deniz alanlarının güvenliği de özellikle 2000'li yılların başından itibaren ulusal ve uluslararası güvenlik stratejilerinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Ancak "deniz güvenliği" kavramına yönelik farklı bakış açıları, kavramın tek bir tanımının olmamasına dolayısıyla söz konusu güvenliği tehdit eden unsurların da farklı anılmasına yol açmaktadır. Deniz güvenliğini tehdit eden unsurlar üzerinde küresel ölçekte bir uzlaşımın sağlanamaması, hem deniz güvenliği konusunda küresel ortaklık zemini oluşmasını engellemekte hem de bu tehditlerle mücadelenin zayıflamasına neden olmaktadır. Deniz güvenliğini tehdit eden en güçlü ortak tehdit unsurlarının belirlenmesi, bu tehditlerle mücadelede ortak hareket edilmesi açısından önemlidir. Bu çalışmanın amacı; deniz güvenliği kavramının tanımlanmasında kapsamlı bir analiz gerçekleştirmek ve 21. yüzyılda deniz güvenliğini tehdit eden en güçlü unsurları belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda 21. yüzyıl deniz güvenliği tehditleri; akademik çalışmalar, devletler ve uluslararası örgütler tarafından yayınlanan strateji belgeleri, askerî dokümanlar ve raporlar kapsamında belirlenmiştir. Daha sonra AHP (Analytic Hierarchy Process) Yöntemi aracılığıyla bu tehditlerin önem dereceleri tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda 21. yüzyılda deniz güvenliğini tehdit eden en önemli ilk üç unsur sırasıyla; 0,3169 önem derecesiyle İlim Değişikliği, 0,2104 önem

---

* Dr. Öğretim Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi, İrfan Can Köse Meslek Yüksekokulu, Hukuk Bölümü, Ceza İnfaz ve Güvenlik Hizmetleri Pr., Gümüşhane, Türkiye, ORCID: 0000-0002-8567-8106, eposta: edatutak@gumushane.edu.tr.

Geliş Tarihi / Submitted: 16.01.2023

Kabul Tarihi / Accepted: 20.03.2023

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

derecesiyle Deniz Kirliliği ve Çevre Sorunları ve 0,1783 önem derecesiyle Devletlerarasındaki Deniz Sınırı Anlaşmazlıkları olarak tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Denizler, Deniz Güvenliği, Deniz Güvenliği Tehditleri, 21. Yüzyıl, Analitik Hiyerarşi Süreci.

Abstract

In the global political and economic agenda cycle of the 21st century, interest in the seas has spread rapidly. The security of maritime areas, which are central in issues such as transportation, global trade, natural resource reserves, and transfer, has also become a part of national and international security strategies, especially since the beginning of the 2000s. However, different perspectives on the concept of “maritime security” lead to the lack of a single definition of the concept. Therefore, the factors threatening the security in question should be mentioned differently. The absence of widely agreed upon maritime security threats both complicates global cooperation on maritime security and weakens the fight against these threats. Identifying the most serious and common threats to maritime security is essential for joint action in the fight against them. This study aims to carry out a comprehensive analysis in defining the concept of maritime security and to identify the most serious threats to maritime security in the 21st century. For this purpose, 21st-century maritime security threats have been determined within the scope of academic studies, strategy papers, military documents, and reports published by states and international organizations. Then, the severity levels of these threats were determined through the AHP (Analytic Hierarchy Process) Method. As a result of the study, the three most important factors threatening maritime security in the 21st century are determined as climate change (with a significance level of 0.3169), marine pollution and environmental problems (with a significance level of 0.2104), and sea boundary disputes between states (with a severity level of 0.1783).

Keywords: Seas, Maritime Security, Maritime Security Threats, 21st Century, Analytical Hierarchy Process.

Giriş

21. yüzyılda yaşanan ekonomik küreselleşme, dünya ticaretinin %80'inden fazlasının denizler yoluyla gerçekleştirilmesine yol açmıştır.¹ Ekonomik alanda artan bu küreselleşme, deniz güvenliği risklerini de beraberinde getirmekte, bu risklerle mücadele ise önem arz etmektedir. Özellikle küresel ticaretin ana akış güzergâhlarını oluşturan Deniz İletişim

---

¹ United Kingdom, “National Strategy for Maritime Security”, 2022 s. 9, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1100525/national-strategy-for-maritime-security-web-version.pdf, erişim 01.10.2022.

Hatları (*Sea Lines of Communication* “SLOC”), hem dünya ekonomisinin istikrarlı işleyişi hem de küresel güvenlik açısından korunması gereken alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Deniz yoluyla taşınan ticaretin giderek artan orandaki stratejik değeri, deniz güvenliği tehditlerinin ortadan kaldırılmasında dünya çapında girişimlere ve uygulamalara olan ihtiyacı da ortaya koymaktadır. Deniz güvenliği tehditleri doğası gereği ulus ötesi olduğundan, küresel ve bölgesel iş birliği güvenliğinin sağlanmasında mümkün olan en iyi yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak deniz güvenliğini tehdit eden unsurlarla mücadele edebilmek için öncelikle en acil ve öncelikli görülen tehditlerin belirlenmesi gerekmektedir.

21. yüzyılın ortaya çıkardığı mevcut uluslararası durum; devletler, küresel örgütler ve sivil toplum kuruluşları arasında yeni iş birlikleri ve bağımlılıkları, uluslararası ticaretin yükselen karmaşıklığını ve hem devlet hem de devlet dışı aktörlerin ortaya çıkardığı potansiyel tehditleri içermektedir.² Küreselleşme ve teknolojik ilerleme, denizlerin 21. yüzyılda artan önemini açıklayan iki kilit faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Hızla artan küresel ticaret sonucu ulusal ekonomilerin karşılıklı bağımlılığının artması ve teknolojik ilerlemenin denizlerden daha fazla yararlanmayı mümkün kılması deniz alanlarını yüzyılın önemli rekabet ortamına dönüştürmüştür. Uluslararası ticaretin hacimce %90’ından fazlası deniz yoluyla sevk edilmekte ve dünya petrol üretiminin yaklaşık %30’u ve gaz üretiminin %27’si, tahmini rezervlerin yaklaşık %20 ile %30’u denizlerden çıkarılmaktadır.³ Buna ek olarak dünya petrolünün yarısından fazlası deniz yoluyla taşınmaktadır.⁴ Avrupa Birliği (AB), üyeleri için denizlerin önemli bir büyüme ve refah kaynağı olduğunu belirtmekte ve Birliğin ekonomik kalkınma, serbest ticaret, ulaşım, enerji güvenliği, turizm

---

² NATO, “Alliance Maritime Strategy”, 2011, s. 1, https://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2011_03/20110318_alliance_maritime-strategy_CM_2011_23.pdf, erişim 01.10.2022.

³ France, “National Strategy for the Security of Maritime Areas”, 2015, s. 4, https://www.gouvernement.fr/sites/default/files/contenu/piecejointe/2016/01/strategie_nationale_de_surete_des_espaces_maritimes_en_national_strategy_for_the_security_of_maritime_areas.pdf, erişim 01.10.2022.

⁴ NATO, “NATO’s Maritime Activities”, 2022, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_70759.htm, erişim 02.10.2022.

ve deniz çevresinin iyi durumu için açık, korumalı ve güvenli denizlere ve okyanuslara bağımlı olduğunu ifade etmektedir.⁵

Bu çalışmanın amacı deniz güvenliğini tehdit eden unsurları mevcut literatür, strateji belgeleri ve raporlara bağlı olarak belirlemek ve bu tehditler arasında bir önem sıralaması gerçekleştirebilmektir. Böylece deniz güvenliğinin sağlanmasında öncelikle hangi tehdit unsurlarıyla mücadele edilmesi gerektiği yönünde bir yol haritası oluşturulabilecektir. Bu kapsamda çalışmada öncelikle deniz güvenliği kavramı üzerinde durulmuş, daha sonra deniz güvenliğine ilişkin literatür araştırmasına yer verilmiştir. Ardından 21. yüzyılda deniz güvenliğini tehdit eden unsurlar kapsamlı bir literatür araştırması sonucu belirlenmiştir. Son olarak literatüre bağlı olarak belirlenen 21. yüzyıl deniz güvenliği tehditleri arasında bir önem sıralaması gerçekleştirilmiştir.

1. Deniz Güvenliği

Güvenlik kavramı geleneksel olarak bir devletin karşı karşıya olduğu tehditleri caydırıcılık, güç dengesi, müzakere ve askerî harekât yoluyla bertaraf etmesi olarak tanımlanırken zamanla bu tanım yetersiz kalmış ve güvenlik kavramı geleneksel olmayan tehditleri de kapsayacak şekilde genişlemiştir. Geleneksel olan askerî tehditlere ek olarak zamanla iklim değişikliği, çevresel bozulma, kaynakların tükenmesi, bulaşıcı hastalıklar, doğal afetler, gıda kıtlığı, insan kaçakçılığı, uyuşturucu kaçakçılığı, düzensiz göç ve diğer ulus ötesi suç türleri gibi toplumların ve devletlerin hayatta kalmasına ve esenliğine yönelik zorluklar oluşturan tehditler ortaya çıkmıştır.⁶ Doğası gereği ulus ötesi olan bu tehditlerle mücadele edebilmek ise küresel iş birliği gerektirmekte ve küreselleşmenin etkisiyle ekonomik, askerî, kültürel ve sosyal açıdan birbirine bağımlı hâle gelen dünyada küresel güvensizlik oluşturmaktadır. Denizlerin 21. yüzyılda toplumlara sağladığı artan oranda imkân ve fırsatlar deniz alanlarının güvenliğini ön plana çıkarmış, geleneksel olmayan tehditlerin denizlere

---

⁵ European Union, “European Union Maritime Security Strategy”, 2014, s. 2, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST%2011205%202014%20INIT/EN/pdf>, erişim 01.10.2022.

⁶ Robert Pomeroy, John Parks, Karina Lorenz Mrakovcich ve Christopher LaMonica, “Drivers and Impacts of Fisheries Scarcity, Competition, and Conflict on Maritime Security”, *Marine Policy* 67, 2016, s. 94.

yansımasıyla birlikte deniz güvenliği küresel siyasetin odak noktalarından biri hâline gelmiştir.

Deniz güvenliği, 2000’li yılların başından itibaren uluslararası ilişkiler gündeminde sıklıkla yer alan konulardan birini temsil etmektedir. Ancak deniz güvenliğinin tanımı konusunda uluslararası bir fikir birliği bulunmamakla birlikte genellikle bu güvenliği tehdit eden unsurlara atıf yapılmaktadır. Kavramın tek bir tanımının yapılması oldukça zor olduğundan bu çalışmada, ortak noktaların ve ortak tehdit unsurlarının belirlenerek genel bir çerçeve çizilmesi yaklaşımı benimsenmiştir. Deniz güvenliği, hem geleneksel devlet temelli sorunları hem de geleneksel olmayan veya ulus ötesi güvenlik konularını içeren geniş kapsamlı bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.⁷ Deniz güvenliğinin kapsam olarak genişliği, güvenliği tehdit eden unsurların da etki alanını genişletmekte ve bu tehditler dolaylı olarak ekonomik, askerî, diplomatik ve siyasi ilişkileri derinden etkilemektedir. Örneğin deniz ticaretinde ortaya çıkan aksaklıklar ticaretin serbest akışını kısıtlarken bu durumun doğrudan ve dolaylı sonuçları arasında deniz ticaretine bağımlı ulusal ekonomilerin zarar görmesi yer almaktadır.

Deniz güvenliği ekonomik kalkınma ile bağlantılı bir kavramdır. Tarih boyunca denizler, toplumlar için önemli bir geçim kaynağını oluşturmuş ticaretin büyük bir bölümü denizler üzerinden gerçekleşmiştir. Buna ek olarak barındırdığı enerji kaynakları, kıyı turizmi, balıkçılık gibi ticari değer taşıyan faaliyetler deniz güvenliği ile ekonomik kalkınma arasındaki ilişkiyi sağlamlaştırmıştır. Deniz güvenliği, Hindistan’ın 2015 yılı Deniz Güvenliği Stratejisi’nde ulusal kalkınmayı ve refahı desteklemek, denizcilik faaliyetlerini sürdürmek için denizleri kullanma özgürlüğü ve denizciliğin meşru kullanımını teşvik etme koşulları olarak tanımlanmaktadır.⁸ Deniz güvenliği kavramı bir taraftan denizdeki hareketliliğin emniyetini kapsarken diğer taraftan deniz çevresinin,

---

⁷ Md Saiful Karim, “Australia’s Engagement in the International Maritime Organisation For Indo-Pacific Maritime Security”, *Ocean and Coastal Management*, 185, 2020, s. 2.

⁸ Indian Navy, “Ensuring Secure Seas: Indian Maritime Security Strategy”, 2015, s. 166, https://www.indiannavy.nic.in/sites/default/files/Indian_Maritime_Security_Strategy_Document_25Jan16.pdf, erişim 30.09.2022.

mavi ekonominin ve kıyı topluluklarının güvenliğini korunmasını da içermektedir.⁹ Uluslararası hukuka göre deniz güvenliği, esas olarak seyrüsefer, gemiler, insanlar ve malların güvenliği ve daha genel olarak devletlerin güvenliği olarak görülmektedir.¹⁰

Deniz güvenliği terimi, yaklaşık yirmi yıldır siyasi söylemde de dikkat çeken bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. 21. yüzyılın başından itibaren Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Birleşik Krallık, Fransa, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO), AB ve Afrika Birliği dâhil olmak üzere çeşitli hükûmetler ve hükûmetler arası mekanizmalar tarafından deniz güvenliğine yönelik stratejiler ilan edilmiştir.¹¹ Denizlerin ve okyanusların güvenliğinin sağlanması, devletler ve bölgesel örgütler arasında artan işbirliğini içerdiğinden kapsamlı bir bakış açısıyla tanımlanması ve deniz güvenliğini tehdit eden en güçlü ortak unsurların belirlenmesi önem arz etmektedir.

Soğuk Savaş'ın sona ermesinden itibaren deniz güvenliği kavramı, denizde veya denizde yasa dışı faaliyetlerle mücadele vermek için oluşturulan önleyici tedbirleri tanımlamak için giderek daha fazla kullanılmaya başlanmıştır.¹² Denizcilik alanında güvenlik; emniyet ve iyi yönetim uygulamak ve sürdürmek için hem önleyici tedbirleri (örneğin liman güvenlik düzenlemeleri) hem de tepkisel tedbirleri (örneğin deniz haydutluğu ile mücadele operasyonları) içermektedir. Germond (2015) çalışmasında coğrafi faktörlerin deniz güvenliği stratejilerini nasıl etkilediğini araştırmıştır. Ona göre deniz güvenliği, belirli özelliklerdeki coğrafi alanla sınırlandırılmış alanlardaki insan faaliyetleriyle ilgilidir ve devletler, deniz

---

⁹ To Anh Tuan, “Maritime Security in the Indo-Pacific: Mixed Opportunities and Challenges from Connectivity Strategies”, *Responding to the Geopolitics of Connectivity*, 2015, s. 125.

¹⁰ France, “National Strategy for the Security of Maritime Areas”.

¹¹ ABD, “The National Strategy for Maritime Security”, 2005, <https://www.hsdl.org/?abstract&did=456414>. erişim 02.10.2022; United Kingdom, “National Strategy for Maritime Security”; France, “National Strategy for the Security of Maritime Areas”; NATO, “Alliance Maritime Strategy”; European Union, “European Union Maritime Security Strategy”; African Union, “2050 Africa’s Integrated Maritime Strategy”, 2012, https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/11151/2050_aims_strategy.pdf, erişim 01.10.2022.

¹² Basil Germond, “The Geopolitical Dimension of Maritime Security”, *Marine Policy* 54, 2015, s.138.

güvenliği tehditlerinden coğrafi konumlarına bağlı olarak farklı şekillerde etkilenmektedir. Örneğin düzensiz göç tehdidinden İtalya coğrafi konumu nedeniyle Birleşik Krallık'tan daha fazla etkilenmektedir. Nihai hedef başka ülke olsa bile coğrafi konumu ve özellikleri nedeniyle İtalya ana göç rotası üzerinde bulunduğundan İtalya'nın, düzensiz göçle mücadele için diğer birçok AB ülkesinden daha fazla kaynak harcaması gerekmektedir.

Denizlerin uluslararası politika, ekonomi, güvenlik, bilim, teknoloji ve diğer alanlardaki önemi her geçen gün artmaktadır. Artan önemi nedeniyle de bu alanların sınırlandırılması konusundaki anlaşmazlıklar, devletlerarasındaki ilişkileri etkilemekte ve her geçen gün daha şiddetli hâle gelmektedir. Küresel ve bölgesel düzeyde denizlerin barışçıl, adil ve sürdürülebilir kullanımı büyük önem taşımakta ve denizcilik alanında iş birliği ve rekabet bir arada bulunmaktadır.¹³ Söz konusu denizcilik alanı, çeşitli aktörlerin ya yasa dışı, yıkıcı ve zarar verici faaliyetlerde bulunmak ya da suç aktörleriyle savaşmak için denizi emniyete almak üzere faaliyet gösterdiği bir alandır. Bu nedenle denizler hem güvenlik tehditlerinin var olduğu hem de iş birliği ve emniyet faaliyetlerinin gösterildiği ortamları temsil ettiğinden çok boyutlu politika ve stratejiler ile yönetilmektedir. Devletler ve uluslararası örgütler tarafından denizlerin güvenliğine ilişkin oluşturulan politika ve stratejiler de çok boyutlu ve iş birlikçi yapısı ile dikkat çekmektedir.

ABD tarafından 2005 yılında yayınlanan Deniz Güvenliği Ulusal Strateji Belgesi'nde ülke emniyeti ve ekonomik güvenliğinin büyük ölçüde dünya okyanuslarının güvenli kullanımına bağlı olduğu vurgulanmıştır.¹⁴ Bu belgede genel olarak ABD'nin deniz güvenliğinde hayati bir ulusal çıkarına sahip olduğu belirtilmektedir. Benzer şekilde Birleşik Krallık tarafından 2022 yılında yayınlanan Deniz Güvenliği Ulusal Strateji Belgesi'nde de deniz güvenliğinin ülke ulusal çıkarlarından ayrı düşünülemeyeceği vurgusu yer almaktadır. 2020 yılında Birleşik Krallık'ta ithal ve ihraç edilen tüm ürünlerin ağırlıkça %95'i deniz yoluyla taşınmıştır

---

¹³ Yue Sun, Yang Han, Liangfu Zhang ve Yen-Chiang Chang, "The Construction and Governance of Regional Maritime Security Order in the South China Sea: Conference Report", *Marine Policy* 126, 2021, s. 1.

¹⁴ ABD, "The National Strategy for Maritime Security", s. 1.

ve ülke telekomünikasyon trafiğinin yaklaşık %99'u denizaltı kabloları aracılığıyla iletilmektedir.¹⁵ Bu oran bir taraftan deniz yollarının ulusal ekonomi ve gündelik yaşamdaki önemini ortaya koyarken diğer taraftan deniz güvenliğinin sağlanmasının millî menfaatlerin ayrılmaz bir parçası olduğunu açıkça göstermektedir.

AB deniz güvenliği yaklaşımında üye devletlerin stratejik deniz güvenliği çıkarları aşağıdaki gibi sıralanmıştır:¹⁶

- ✓ AB üye devletlerinin ve vatandaşlarının güvenliği
- ✓ Birleşmiş Milletler (BM) Şartı uyarınca barışın korunması, deniz ihtilaflarının uluslararası hukuka uygun olarak barışçıl şekilde çözülmesi
- ✓ Liman tesislerinde belirli alanlar, açık deniz tesisleri, denizden enerji temini için tesisler, su altı boru hatları, deniz dibi kabloları gibi kritik deniz altyapılarının korunması
- ✓ Seyir özgürlüğünün korunması, küresel AB tedarik zincirinin ve deniz ticaretinin korunması, gemilerin zararsız ve transit geçiş hakkı ve mürettebatı ile yolcularının güvenliği
- ✓ Deniz enerji kaynaklarının korunması, farklı deniz bölgelerinde ve açık denizlerdeki doğal ve deniz kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı, yasadışı balıkçılığın kontrolü, üye devletlerin güvenliği dâhil olmak üzere ekonomik çıkarların korunması
- ✓ Ortak denizcilik durumsal farkındalığının geliştirilmesi
- ✓ Sınır ötesi yasadışı faaliyetleri önlemek için AB deniz alanlarının etkin yönetimi

Hindistan tarafından 2015 yılında yayınlanan Deniz Güvenliği Strateji Belgesi'nde ulusal kalkınmanın, dış ticaret ve enerji ihtiyaçlarının karşılanmasının önemli ölçüde denizlere bağımlı olduğu belirtilmiş ve bu nedenle deniz güvenliği stratejisinin geliştirildiği vurgulanmıştır. Buna ek olarak küresel ekonomik ve askerî gücün Asya'ya doğru istikrarlı bir şekilde kayması ve ülke deniz ekonomik faaliyetlerinin artmasının deniz güvenliğinin sağlanması ihtiyacına katkıda bulunduğu ifade edilmiştir.¹⁷

---

¹⁵ United Kingdom, "National Strategy for Maritime Security", s. 8.

¹⁶ European Union, "European Union Maritime Security Strategy", s. 6-7.

¹⁷ Indian Navy, "Ensuring Secure Seas: Indian Maritime Security Strategy", s. 5.

Deniz Güvenliğinde 21. Yüzyıl Tehditlerinin AHP Yöntemiyle Değerlendirilmesi:
Türkiye Örneği

Fransa tarafından 2015 yılında yayınlanan Deniz Alanlarının Güvenliği için Ulusal Strateji Belgesi'nde ülke ekonomisinin, endüstrisinin ve diplomasinin tüm yönlerinin denizlere odaklandığı belirtilmektedir.¹⁸ Dolayısıyla stratejik alanlar olarak tanımlanan denizlerin güvenliği de ülke savunması açısından oldukça hayattır. Söz konusu belgede deniz güvenliği, ulusal çıkarlara düşman olan tüm kasıtlı faaliyetleri önlemek ve bunlarla mücadele etmek olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımın doğrudan tehditlerle ilişkili olması, deniz güvenliği kavramının genel olarak tehditlerin yokluğu olarak görülmesinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Deniz güvenliği; ulusal güvenlik, insani güvenlik, ekonomik kalkınma ve deniz çevresi gibi ilgili kavramlarla birlikte bir “deniz güvenliği matrisi” içinde görüldüğünde etki kapasitesinin genişliği daha iyi değerlendirilebilecektir. Deniz güvenliği matrisi Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Deniz Güvenliği Matrisi¹⁹

¹⁸ France, “National Strategy for the Security of Maritime Areas”, s. 1.

¹⁹ Christian Bueger, “What is Maritime Security”, *Marine Policy* 53, 2015, s. 161.

Yukarıda verilen deniz güvenliği matrisi sadece güvenliği tehdit eden unsurları sıralamakta aynı zamanda güvenliğin kalkınma, çevre, insan güvenliği ve ulusal güvenlikle de yakından bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır. Deniz güvenliği; devletlerarası anlaşmazlıklar, deniz terörizmi, deniz haydutluğu, kaçakçılık, silahların yayılması, çevre suçları, deniz kazaları ve afetleri, yasadışı balıkçılık gibi tehditlerin yokluğu olarak tanımlanmaktadır.²⁰

Deniz güvenliği, ulusal güvenliğin önemli bir garantisidir. Deniz gücü ve deniz güvenliği, ulusal güvenliğin ve çıkarların korunmasının temel taşıını oluşturmaktadır.²¹ Dolayısıyla deniz güvenliğinin sağlanması bölgesel ve küresel istikrarın sağlanmasına da katkı sağlamaktadır. Buna ek olarak deniz güvenliğini riske atan tehditler ulus ötesidir, tek taraflı girişimler ile çözülemez ve siyasi, ekonomik ve sosyal olarak kapsamlı tepkiler gerektirmektedir.²² Bu bağlamda BM uzman kuruluşu olan Uluslararası Denizcilik Örgütü (*International Maritime Organization* “IMO”), deniz güvenliğinde küresel iş birliğinin sağlanması, hayata geçirilebilir yüksek düzeyde deniz güvenliği uygulamalarını benimseyerek güvenlik, seyrüsefer verimliliği, gemilerin neden olduğu kirliliğin önüne geçilmesi ve denetiminin yanı sıra evrensel ve tek tip uygulamaların oluşturulmasını teşvik etmektedir.²³

1.1. Deniz Güvenliğine İlişkin Literatür Araştırması

Deniz güvenliğine ilişkin mevcut literatür, deniz güvenliği tehditleriyle mücadele için iş birliğine dayalı eylem ihtiyacını tanımlamakta ve genel olarak bölgesel deniz güvenliği tehditleri üzerinde durmaktadır. Bu araştırma 21. yüzyıl deniz güvenliği ve tehditlerine yönelik olduğundan 2000-2022 yılları arasında deniz güvenliğini konu alan çalışmalar ekseninde

---

²⁰ Bueger, “What is Maritime Security”, s. 159.

²¹ Sun vd., “The Construction and Governance of Regional Maritime Security Order in the South China Sea: Conference Report”, s.1.

²² Pomeroy vd., “Drivers and Impacts of Fisheries Scarcity, Competition, and Conflict on Maritime Security”, s. 94.

²³ IMO, “Revised Strategic Plan for the Organization for the Six-Year Period 2018 to 2023”, 2022, s. 6, <https://wwwcdn.imo.org/localresources/en/About/strategy/Documents/A%2032-Res.1149%20%20REVISED%20STRATEGIC%20PLAN%20FOR%20THE%20ORGANIZATION%20FOR%20THE%20SIX-YEAR%20PERIOD%202018%20TO%202023.pdf>, erişim 28.10.2022.

Deniz Güvenliğinde 21. Yüzyıl Tehditlerinin AHP Yöntemiyle Değerlendirilmesi:
Türkiye Örneği

bir literatür araştırması gerçekleştirilmiştir. Deniz güvenliğine ilişkin literatür araştırmasına ait özet bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Yazar (Yıl)	Çalışmanın Amacı	Bölge/Ülke	Çalışmanın Sonucu
Smout ve Herbert (2000)	Küresel telekomünikasyon sisteminin önemli bir bileşeni olan uluslararası denizaltı kablo endüstrisinin küresel ekonomik ve deniz güvenliğinin sürdürülmesi için önemini araştırmak.	<i>Kanada</i>	Denizaltı kablolarının koordineli planlaması, yönetimi ve düzenlenmesi için şeffaf ve istikrarlı süreçlerin geliştirilmesi gerekmektedir. Uluslararası kablo endüstrisi uygulamalarının düzenlenmesi, ulusal yönetim yaklaşımlarıyla uyumlu hâle getirilmelidir.
Roach (2004)	Deniz güvenliğini tehdit eden unsurları ve bu tehditlere karşı verilen uluslararası yanıtları incelemek. Buna ek olarak denizdeki tehditlerle başa çıkmak için hukuk kuralları nelerdir? Sorusuna cevap aramak.	<i>Küresel</i>	Deniz güvenliğine yönelik tehditler sayısızdır ve deniz taşıtlarının güvenlik açıkları oldukça yüksektir. Tehdit ve güvenlik açıklarına rağmen bayrak ve kıyı devletleri arasındaki işbirliği, egemenlik ilkelerine saygı gösterirken karşılıklı güvenliği geliştirmek için güçlü bir araç sunmaktadır. Bu çalışmada açıklanan işbirliği, uluslararası hukuk ilkelerine, devletlerin egemen eşitliğine ve seyrüsefer özgürlüğüne saygıya dayanmaktadır.
ABD (2005)	11 Eylül 2001 saldırılarından sonra terörle mücadele kapsamında tüm ülke stratejileri gözden geçirilmiştir. Deniz Güvenliği Ulusal Strateji Belgesi’nin amacı bu tarihten sonra deniz güvenliği tehditlerini belirleyerek bu tehditlerle mücadelede entegre bir yaklaşım geliştirmektir.	<i>Amerika Birleşik Devletleri</i>	Deniz Güvenliği Ulusal Stratejisi ve sekiz destekleyici plan, denizcilik alanında düşmanca veya yasa dışı eylemleri önlerken küresel ekonomik istikrarı teşvik etmek ve meşru faaliyetleri korumak için kapsamlı bir ulusal çaba sunmaktadır.
Remuss (2010)	Deniz güvenliği için uzay varlıklarının kullanımını incelemek ve uzay uygulamalarının kullanımının AB’nin deniz güvenliği stratejisine nasıl uyarlanacağına dair kapsamlı bir açıklama gerçekleştirmek.	<i>Avrupa Birliği</i>	Deniz haydutluğu ve deniz güvenliği alanında uzay uygulamalarını kullanmak için bir Avrupa stratejisinin unsurlarını belirlemeye yönelik ana temalar ve politika önerileri sunulmuştur.

Abeyratne (2010)	Deniz taşımacılığının güvenliğine yönelik yasa dışı eylemlerine karşı uluslararası siyasi ve yasal hazırlıkların önemini ortaya koymak.	<i>Küresel</i>	Deniz taşımacılığı alanında, güvenliğe entegre bir küresel yaklaşım oluşturulmalıdır. Bu yaklaşım, birleşik bir deniz güvenliği stratejisi, küresel bir güvenlik planı, kilit paydaşlar arasında ortaklıklar ve hesap verebilirlik gerektirmektedir. Evrensel kuralların uygulanması için uluslararası tedbirlerin alınması gereklidir.
NATO (2011)	NATO'nun toplu savunma, kriz önleme ve yönetimi, iş birliğine dayalı güvenlik ve deniz güvenliğini kapsayabilecek denizcilik faaliyetlerine ilişkin parametreleri ortaya koymak.	<i>NATO Üyesi 30 Ülke</i>	İttifak Deniz Stratejisi, NATO'nun dört stratejik rolünü (caydırıcılık ve toplu savunma, kriz yönetimi, işbirlikçi güvenlik ve deniz güvenliği) ve denizcilik alanında ne yaptığını tanımlamaktadır. Bu strateji belgesi, NATO'nun işlevlerini, deniz alanını ve İttifak'ın deniz kuvvetlerini nasıl kullandığını açıklamaktadır.
African Union (2012)	Güvenli ve çevresel açıdan sürdürülebilir, gelişen bir mavi ekonomi geliştirerek Afrika okyanuslarından ve denizlerinden daha fazla zenginlik yaratılmasını teşvik etmek. Bölgede deniz güvenliğinin sağlanabilmesi amacıyla üye devletlerin entegre olduğu iş birliğine dayalı bir yaklaşım geliştirerek 2050 hedeflerine ulaşabilmek.	<i>Afrika Kıtası Ülkelerini Oluşturan 55 Üye Devlet</i>	Bu strateji belgesi, tüm Afrika Kıtasında yaşayan insanların çıkarları için denizde yaşayabilirliğin sağlanması amacıyla bir vizyon sunmaktadır. Ayrıca, Afrika Birliği'nin bölgesel ve uluslararası ortaklıklarını güçlendirme ve dünya çapında ekonomik refahı ilerletme taahhüdünün altını çizmektedir.
Ghosh (2014)	Hint-Pasifik bölgesinde son yıllarda artan deniz güvenliği tehditlerini analiz etmek ve bu tehditlerin ortadan kaldırılmasında küresel çıkar ve iş birliği ihtiyacını ortaya koymak.	<i>Hint-Pasifik Bölgesi</i>	Hint-Pasifik bölgesindeki deniz güvenliğini sağlamak diğer ülkelerin güvenlik kaygılarına karşı iş birliği ve hassasiyet gerektirmektedir. Deniz güvenliği tehditleriyle mücadele etmek küresel ticaret akışının güvenliğine de katkı sunmaktadır.

Deniz Güvenliğinde 21. Yüzyıl Tehditlerinin AHP Yöntemiyle Değerlendirilmesi:
Türkiye Örneği

European Union (2014)	AB'nin mevcut ve gelecekteki iç ve dış deniz güvenliği sorunlarını ele almak. Hem ulusal düzeyde hem de Avrupa Savunma Ajansı dâhil olmak üzere ortak projeler yoluyla deniz güvenliğini güçlendirmenin önemini ortaya koymak.	AB Üyesi 27 Ülke	Avrupa Birliği Deniz Güvenliği Stratejisi, deniz güvenliği ile ilgili konulara odaklanmakta ve üye devletlerin iç organizasyonunu veya egemen yetkilerini değiştirmeden iyileştirme yolları önermektedir.
Bueger (2015)	Deniz güvenliği kavramını deniz gücü, mavi ekonomi ve dayanıklılık gibi diğer kavramlarla ilişkisini ortaya koyarak tanımlayabilmek. Güvenikleştirme çerçevesi ve güvenlik pratiği teorisi etrafında deniz güvenliği kavramını incelemek.	Küresel	Evrensel olarak kabul edilebilir bir deniz güvenliği tanımı yoktur. Bu çalışmada farklı deniz güvenliği anlayışlarının haritası çıkartılarak uluslararası koordinasyonun kolaylaştırılmasına temel oluşturulmuştur.
France (2015)	Artan deniz tehditleri ve risklerinin ulusal güvenlik üzerindeki etkisini azaltmak amacıyla uzun vadede planlanmış entegre bir deniz güvenliği yaklaşımı geliştirmek. Bu strateji, ulusal denizcilik alanında ve Fransa'nın uluslararası denizcilik ilgi alanlarında gelecek on yıl içinde karşı karşıya kalacağı risk ve tehditleri belirlemeyi amaçlamaktadır.	Fransa	2013 yılında yayınlanan savunma ve ulusal güvenlik stratejik belgesinin bir uzantısıdır ve AB tarafından 2014 yılında kabul edilen deniz güvenliği stratejisini tamamlayan ulusal bir vizyon belgesidir. Deniz alanlarının güvenliğine yönelik bu strateji belgesi, kısa veya orta vadede, stratejik çıkarları etkilemesi muhtemel denizcilik risk ve tehditleri analiz etmekte ve bu tehditlerle mücadelede bir çerçeve sunmaktadır.
Indian Navy (2015)	Hindistan Deniz Güvenliği Stratejisi, Hindistan'ın çağdaş deniz güvenliği mülahazalarını vurgulamayı ve güvenli denizler ile Hindistan'ın 21. yüzyılda yeniden canlanması arasındaki bağlantıyı yansıtmayı amaçlamaktadır.	Hindistan	Deniz güvenliği stratejisi, ülke deniz güvenliğini sağlamak için bütünlük, bütünsel bir yaklaşım sağlamaktadır. Güvenli denizler için, Hint Donanması, müttefik ülkelerin deniz kuvvetleri ile iş birliği içinde, emniyetli bir deniz ortamı oluşturmaya çalışmaktadır. En temel güvenlik stratejisi, Hindistan'a karşı çatışma ve zorlamayı önlemek için caydırıcılık rolünü güçlendirmektir.

Germond (2015)	Deniz güvenliğinin jeopolitik boyutunu incelemek	<i>Birleşik Krallık AB</i>	Deniz güvenliğinin jeopolitik boyutu, devletlerin ve AB'nin deniz güvenliği politikalarını doğrudan ve dolaylı olarak etkilemektedir.
Pomeroy vd. (2016)	Kaynak kıtlığı ve deniz güvenliği açısından ülkelerin karşı karşıya kaldıkları zorluklar ve bu zorluklarla mücadele yöntemlerini araştırmak. Balıkçılık kaynak kıtlığı, balıkçılık rekabeti ve balıkçılık çatışması arasındaki bağlantıları ve bunların kıyı ülkelerindeki barış ve güvenlik üzerindeki kümülatif etkilerini incelemek.	<i>Güney Doğu Asya</i>	Deniz güvenliğine yönelik geleneksel olmayan tehditler, kaynak kıtlığı problemiyle bağlantılıdır. Kötü yönetilen deniz alanları deniz güvenliğine yönelik tehditlere zemin hazırlar.
Chapsos ve Malcolm (2017)	Endonezya devletinin deniz güvenliği kavramını nasıl anladığı ve kullandığını incelemek.	<i>Endonezya</i>	Endonezya'da daha kapsamlı bir deniz güvenliği gündemi potansiyeli mevcuttur. Ancak bu potansiyelin açığa çıkması, ülke denizcilik alanında sürekli nitelikte stratejik ve politik odak gerektirmektedir.
Vivero ve Mateos (2018)	Güvenlik ve denizcilik stratejilerinin gıda güvenliği sorununa yaklaşımlarını incelemek. Denizcilik stratejilerindeki gıda güvenliğine yapılan atıfları ortaya koymak.	<i>Avrupa Birliği</i>	Gıda güvenliği bir güvenlik sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Denizcilik stratejileri, gıda güvenliği sorununu giderek daha fazla vurgulamaktadır.
Mazaris ve Germond (2018)	İklim değişikliği, kıyı topluluklarının savunmasızlığı ve deniz suçlarının oluşumu arasındaki etkileşimi incelemek, iklim değişikliğinin etkileri ile deniz suçlarının oluşumu arasındaki ilişkinin büyüklüğü ve yönünün hesaplanması için temel oluşturmak.	<i>Küresel</i>	İklim değişikliği ve deniz güvenliği arasındaki bağımlılık tek yönlü değildir. Bu karşılıklı etkileşim çevresel sorunların katlanarak artması, sosyal, politik ve ekonomik sistemler üzerinde yapısal baskılar ve denizcilik suçları ile sonuçlanan sinerjik bir süreç oluşturmaktadır.
Vivero vd. (2019)	Gıda güvenliği, deniz güvenliği ve denizcilik politikası arasındaki bağlantıları inceleyerek bu üç kavramın genel olarak güvenliğin ve özel olarak deniz güvenliğindeki etkisini araştırmak. Gıda güvenliği ve deniz güvenliği ile	<i>Avrupa Birliği</i>	Gıda güvensizliği gelişmekte olan dünya ile sınırlı değildir. AB okyanus politikası, gıda güvenliği sorunlarıyla mücadele etmektedir. Küçük ölçekli balıkçılık, bazı Avrupa kıyı bölgelerinde hâlâ bir

Deniz Güvenliğinde 21. Yüzyıl Tehditlerinin AHP Yöntemiyle Değerlendirilmesi:
Türkiye Örneği

	İlgili Avrupa Birliği politikalarının nasıl yorumladığını tespit etmek.		stratejidir. Denizcilik ve balıkçılık politikalarına ilişkin AB belgelerinde gıda egemenliğinden bahsedilmemektedir.
Germond ve Mazaris (2019)	İklim değişikliğinin etkileri, sosyal kırılganlıklar ve deniz suçlarının oluşumu arasındaki bağlantıyı detaylandırmak için elde edilen son kanıtlar ve bilgiler üzerine bir sentez sunmak.	<i>Küresel</i>	İklim değişikliği ve deniz güvenliğini birbirine bağlayan oluşum safhasında resmî bir söylemin varlığına rağmen, gerçekleştirilen analiz sonucu akademik çalışmalar tarafından vurgulanan endişeler ile ulusal ve bölgesel resmî stratejik belgelerde kabul edilenler arasında önemli boşluklar olduğunu ortaya koymaktadır.
Belhabib, Sumaila ve Le Billon (2019)	Afrika balıkçılığının sömürü, politika ve deniz güvenliği eğilimleri açısından evrimindeki kilit noktaları özetlemektedir. Küçük ölçekli sektörün balıkçılığa erişiminin yasadışı balıkçılıkla uğraşan bir endüstriyel filonun artan gücü ve kapsamı nedeniyle giderek nasıl engellendiğini ele almaktadır. Ayrıca aşırı sömürüye karşı etkisiz yaptırımın etkilerini tartışmaktadır.	<i>Afrika</i>	Aşırı avlanma ve Yasa dışı balıkçılığa ilişkin etkisiz politikalar toplumsal barışı tehdit etmektedir.
Karim (2020)	Avustralya'nın Hint-Pasifik (Hint Okyanusu ve Batı Pasifik Okyanusu) ülkeleriyle, Uluslararası Denizcilik Örgütü'nün (IMO) deniz güvenliği ile ilgili yasal araçlarını geliştirmek ve uygulamak üzere bir çerçeve önermek.	<i>Hint-Pasifik Bölgesi</i>	Hint-Pasifik ülkeleri tarafından deniz güvenliği ile ilgili IMO yasal belgelerine geniş katılım ve uygulanması, bölgenin deniz güvenliği için kritik öneme sahiptir.
Tuan (2020)	Hint-Pasifik Bölgesi'nde deniz güvenliği tehditlerini ve fırsatlarını ortaya koymak, bağlantı stratejileri analiz etmek.	<i>Hint-Pasifik Bölgesi</i>	Hint-Pasifik'teki deniz güvenliği sorunları ancak ortak bir deniz güvenliği anlayışı, bölge ülkeleri arasında iş birliği ve barışçıl bir anlayışla oluşturulacak ortaklıkla sağlanabilecektir.
Sun vd. (2021)	Güney Çin Denizi'nde bölgesel iş birliğine ilişkin; uluslararası deniz güvenliği düzeninin inşası ve yönetimi, deniz güvenliği topluluğunun teorisi ve pratiği,	<i>Güney Çin Denizi</i>	Deniz sınırlarının sınırlandırılması konusundaki anlaşmazlıklar, devletlerarasındaki ilişkileri giderek daha fazla

	Güney Çin Denizi'nde bölgesel yönetim ve iş birliği konuları etrafında kapsamlı ve derinlemesine araştırmalar gerçekleştirmek.		etkilemektedir. Bölgesel düzeyde, iş birliği ve rekabet bir arada bulunmakta ve bölgesel barış ve istikrarı etkilemektedir. Küresel düzeyde, okyanusun barışçıl kullanımını oldukça önemlidir.
IMO (2022)	İş birliği yoluyla güvenli, emniyetli, çevreye duyarlı, verimli ve sürdürülebilir deniz taşımacılığını teşvik etmek. Denizciliğin küresel düzenleyicisi olarak liderlik rolünü sürdürmek, denizciliğin ilerlemesini sağlamak ve BM Sürdürülebilirlik Hedeflerine katkı sunmak.	<i>Üye Devletler</i>	2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin gerçekleştirilmesinde üye devletleri desteklemek amacıyla IMO araçları gözden geçirilmiş ve sekiz stratejik yön belirlenmiştir. Örgütün tüm çalışmalarında dikkat edilmesi gereken kapsayıcı ilkeler ortaya konulmuştur.
Hastings ve Young Song (2022)	Bir ülkenin balıkçılık politikasının, yalnızca balıkçılık çatışmasına ve yasadışı, balıkçılığa değil, aynı zamanda bir dizi deniz güvenliği sorununa yol açabileceği sürecini ortaya koymak ve balıkçılık politikası ve deniz güvenliği sonuçları arasındaki bağlantıyı incelemek.	<i>Kuzey Kore</i>	Kuzey Kore'nin balıkçılık politikasının ve diğer konuların karmaşık karşılıklı bağımlılığı kabul edilmeden, Kuzey Kore'nin ortaya çıkardığı deniz güvenliği zorluklarını azaltmak için tasarlanan politika araçları etkisiz kalacaktır.
United Kingdom (2022)	Denizlerin bir ada ülkesi olan Birleşik Krallık için önemi oldukça kritiktir. Birleşik Krallığın ekonomisini destekleyen limanlar, nakliye rotaları ve deniz altyapısının korunması, deniz güvenliğinin sağlanması amacıyla denizcilik stratejisini ortaya koymak.	<i>Birleşik Krallık</i>	Bu strateji belgesi, Birleşik Krallık'ın ortaya çıkan tehditlere karşı denizcilik sektörünün nasıl korunacağını tüm sistem yaklaşımlarını ortaya koyarak incelemektedir. Denizlerde, deniz içinde ve deniz altında ortaya çıkacak gelecekteki tehditleri belirlemek ve önlemek için Birleşik Krallık denizcilik risk değerlendirmesi gerçekleştirilmiştir.
Strating vd. (2022)	Çin'in Güney Çin Denizi'ni askerileştirmesinin etkisini araştırmak ve yükselen Çin deniz gücünün bölge deniz güvenliği sorunlarına etkisini incelemek	<i>Hint-Pasifik Bölgesi</i>	Çalışmada Çin'in Pasifik'te etki yaratma çabalarını anlamak için analitik bir çerçeve olarak 'denizcilik jeoekonomisi' önerilmektedir.

Tablo 1: Deniz Güvenliğine İlişkin Literatür Özeti

Tablo 1 genel olarak incelendiğinde son yıllardaki deniz güvenliği çalışmalarının merkezinde Hint-Pasifik Bölgesi'nin yer aldığı görülmektedir. Hint-Pasifik bölgesindeki ticaretin büyük bir bölümü deniz yoluyla gerçekleştiğinden denizler, kıyı devletlerinin yaşam hatları olarak tanımlanmaktadır. Tablo 1'de yer alan deniz güvenliği çalışmaları genel olarak tehditlerle mücadelede iş birliği vurgusu yapmış ve deniz alanlarını tehdit eden unsurların küresel etkisinin altını çizmiştir. Denizcilik alanının küresel doğası ve mevcut deniz güvenliği tehditlerinin çoğunun (göç, uyuşturucu kaçakçılığı, deniz haydutluğu vb.) ulus ötesi etkisi nedeniyle, denizden gelen tehditlerden doğrudan etkilenmeyen ülkelerin dahi daha sonra etkilenecekleri anlayışına dayanarak güvenlik çabalarına katkıda bulunmak üzere strateji belirlemektedir.

Tablo 1'de deniz güvenliği etrafında gerçekleştirilen akademik çalışmaların yanı sıra devletlerin ve bazı uluslararası örgütlerin deniz güvenliği stratejileri de yer almaktadır. Devletlerin ve NATO, AB gibi bölgesel örgütlerin, denizlerin özgürlüğünü güvence altına almanın ötesine geçen deniz güvenliğiyle bağlantılı çıkarları mevcuttur. Dolayısıyla deniz güvenliği politikaları ve stratejileri daha geniş jeostratejilerle bütünleşmektedir. AB'nin yanı sıra bazı devletler de son yıllarda belirli deniz güvenliği stratejileri geliştirerek bu kapsamda strateji belgeleri yayınlamaktadır. Bu belgeler, açık veya örtülü de olsa jeopolitik bir boyut içerme eğilimindedir.²⁴

1.2. Deniz Güvenliği Çalışmalarında Yer Alan Tehditler

Deniz güvenliğine yönelik gerçekleştirilen literatür araştırmasında genel olarak deniz güvenliği çalışmalarının 11 Eylül 2001 olayları sonrasında artış gösterdiği görülmektedir.²⁵ Terörist eylemlerin bu tarihten itibaren artması ve bu faaliyetlerin artan uluslararası etkileri, devletleri ve uluslararası örgütleri deniz güvenliğinin sağlanması yönünde politika ve stratejiler geliştirmeye yöneltmiştir. Daha çok bölge/ülke merkezli olan bu stratejilerin ortak noktası, deniz güvenliği tehditleriyle mücadelenin küresel iş birliği gerektirdiği yönündeki ortak anlayıştır.

²⁴ Germond, "The Geopolitical Dimension of Maritime Security", s. 139.

²⁵ J. Ashley Roach, "Initiatives to Enhance Maritime Security at Sea", *Marine Policy*, 28, 2004, s. 41.

Ghosh (2014) çalışmasında deniz güvenliği tehditlerini birincil denizcilik tehditleri ve diğerleri olarak sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırmaya göre birincil tehditler; deniz haydutluğu, terörizm, uyuşturucu kaçakçılığı iken diğer tehditler; deniz kirliliği ve çevre felaketleri olarak sıralanmıştır. Tuan (2020) çalışmasında Hint-Pasifik'teki deniz güvenliğinin hem zorluklarla hem de fırsatlarla karşı karşıya olduğunu savunurken söz konusu zorlukların üstesinden gelmek ve fırsatlardan yararlanmak için Hint-Pasifik'teki ülkelerin ortak ve kapsamlı bir deniz güvenliği anlayışı geliştirmesi gerektiğini savunmaktadır. Ayrıca yeni iş birliği alanlarının keşfedilmesi, kara ve deniz anlaşmazlıklarının barışçıl yollarla çözülmesi ve çok taraflı kurumların özellikle Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (*Association of Southeast Nations-ASEAN*) ve ASEAN liderliğindeki mekanizmaların rolünün teşvik edilmesi gerektiği üzerinde durmaktadır.

Artan nüfus, deniz kirliliği ve kıyı doğal çevresinin tahrip edilmesi gibi diğer çevresel zorlukların yanı sıra artan avlanma çabası, aşırı avlanma ve rekabet tarafından körüklenen balık kıtlığı, deniz güvenliğini tehdit eden küresel endişelerden birini oluşturmaktadır.²⁶ Bu çalışmada yer alan çalışmalardaki deniz güvenliği tehditleri incelendiğinde denizlerde yasa dışı faaliyetlerin uluslararası güvenliği tehdit eden unsurlar arasında ön plana çıktığı görülmektedir. Buna ek olarak son yıllarda artan çevre farkındalığı ve sürdürülebilirlik ekseninde gıda güvenliği, iklim değişikliği gibi tehdit unsurları da 21. yüzyılda deniz güvenliğini tehdit eden faktörler arasında yer almaktadır. Araştırma kapsamında incelenen çalışmalarda yer alan tehdit unsurlarına yönelik bilgiler Tablo 2'de gösterilmektedir.

---

²⁶ Pomeroy vd., "Drivers and Impacts of Fisheries Scarcity, Competition, and Conflict on Maritime Security", s. 94.

Deniz Güvenliğinde 21. Yüzyıl Tehditlerinin AHP Yöntemiyle Değerlendirilmesi:
Türkiye Örneği

<i>Yazar (Yıl)</i>	<i>Ana Tehdit</i>	<i>Alt Tehdit</i>
Smout ve Herbert (2000)	Denizaltı Kablolarına Saldırı	Kablo Altyapılarının Fiziksel Güvenliği Kablolar Üzerinden Akan Bilgi Ticaretinin “Sanal” Güvenliği
Roach (2004)	Teröristlerin Hareketi ve Finansman Araçları Kitle İmha Silahlarının ve Konvansiyonel Silahların Sevkiyatı Deniz Haydutluğu ve Silahlı Soygun Deniz Yoluyla Göç Deniz Yoluyla Uyuşturucu Kaçakçılığı	-
ABD (2005)	Ulus-Devlet Tehditleri Terör Tehditleri Ulusötesi Suç ve Deniz Haydutluğu Tehditleri Çevresel Tahribat Deniz Yoluyla Düzensiz Göç	-
Remuss (2010)	Deniz Haydutluğu	-
Abeyratne (2010)	Terör Eylemleri Biyoterörizm Göçmen Kaçakçılığı Siber Terörizm	Deniz Haydutluğu Tehlikeli Madde Taşımacılığı
NATO (2011)	21. Yüzyılın Ortaya Çıkardığı Tüm Güvenlik Tehditleri	-
African Union (2012)	Çevresel ve Biyolojik Bozulma Deniz Yoluyla İnsan ve Göçmen Kaçakçılığı Terör Eylemleri Deniz Haydutluğu Çevre Suçları Kaçakçılık Yasadışı Petrol İhracı/Ham Petrol Hırsızlığı Yasadışı Balıkçılık Doğal Afetler Stratejik Haberleşme Sistemleri	Silah Kaçakçılığı Uyuşturucu Kaçakçılığı Kara Para Aklama

Ghosh (2014)	SLOC Güvenliği	
	Deniz Haydutluğu	-
	Deniz Terörizmi	
	Narko-Terörizm	Uyuşturucu Kaçakçılığı
	Deniz Kirliliği ve Çevre Felaketleri	-
European Union (2014)	Üye Devletlerin Kendi Deniz Bölgeleri Üzerindeki Haklarına ve Yargı Yetkisine Yönelik Tehditler veya Güç Kullanımı	-
	Deniz Anlaşmazlıkları	
	Deniz Haydutluğu	
	Kaçakçılık	İnsan Kaçakçılığı
		Silah Kaçakçılığı
		Uyuşturucu Kaçakçılığı
	Siber Saldırı	
	Deniz ve Enerji Altyapısına Yönelik Terör Eylemleri	
	Kitle İmha Silahlarının Yayılması	-
	Seyrüsefer Özgürlüğüne Yönelik Tehditler	
	Deniz Doğal Kaynaklarının Sürdürülemez Kullanımı	
	Deniz Çevresinin Bozulması	Kirlilik
		Yasadışı Balıkçılık
Doğal Afetler, İklim Değişikliği		
Yasadışı Arkeolojik Araştırmalar	-	
Bueger (2015)	Deniz Kazaları	
	Çevre Kirliliği	
	Kaçakçılık	
	Deniz Haydutluğu	
	Yasadışı Balıkçılık	-
	İnsan Kaçakçılığı	
	Devletlerarası Anlaşmazlıklar	
	Silahların Yayılması	
	Terör Eylemleri	
	İklim Değişikliği	

Deniz Güvenliğinde 21. Yüzyıl Tehditlerinin AHP Yöntemiyle Değerlendirilmesi:
Türkiye Örneği

France (2015)	Ulus-Ötesi Organize Suçlar	Yasa Dışı Ticaret
	Deniz Haydutluğu	-
	Terör Eylemleri	-
	Kaçakçılık	Silah Kaçakçılığı
		Uyuşturucu Kaçakçılığı
		Göçmen Kaçakçılığı
Güç Kullanımı Tehditleri	Diğer Ülkelerin Donanmaları Tarafından Uygulanan Güç Kullanımları	
Coğrafi Konumdan Kaynaklı Deniz Güvenliği Tehditleri	Bölgesel istikrarsızlıklar	
	Bölgesel Gerilimler	
	Çevresel Tehditler	
Indian Navy (2015)	Geleneksel Olmayan Tehditler	Geleneksel Tehditler (Hindistan'ın ulusal güvenlik çıkarları için daha yüksek düzeyde bir tehdit oluşturmaktadır)
		Diğer Devletlerin Düşmanca Eylemleri
		Deniz Terörü
		Deniz Haydutluğu
		Denizde Düzensiz Faaliyetler (Kaçakçılık, Yasadışı Balıkçılık)
İklim Değişikliği ve Doğal Afetler		
Germond (2015)	Düzensiz Göç	-
	Kaçakçılık	İnsan Kaçakçılığı
		Uyuşturucu Kaçakçılığı
		Silah Kaçakçılığı
	Deniz Haydutluğu	-
	Terör Eylemleri	-
	Yasadışı Balıkçılık	-
Çevre Kirliliği	-	
Pomeroy, Parks vd. (2016)	Balıkçılık Kaynaklarının Kıtılığı	-
Mazaris (2017)	Deniz Haydutluğu	-
Chapsos ve Malcolm (2017)	Yasadışı Balıkçılık	-
	Ulusal Denizcilik Politikası/Stratejisi Eksikliği	-
	Güçlü Kanun Yaptırımlarının Yokluğu	-
	Kaçakçılık	-
	Deniz Haydutluğu	-
	Terör Eylemleri	-
	Açık Deniz Tesislerine Saldırı	-

Vivero ve Mateos (2018)	Gıda Güvenliği Tehditleri	-
Mazaris ve Germond (2018)	İklim Değişikliği	Aşırı Hava Olayları
		Okyanus Biyofiziksel Koşullarındaki Değişiklikler
		İstilacı Türlerin Artması, Balık Stoğunun Azalması
		Deniz Balıkları ve Kabuklu Deniz Ürünleri Üretimindeki Değişiklikler
		Kıyı ve Deniz Sistemlerinin İşlevselliğinde ve Yapısında Bozulmalar
Vivero vd. (2019)	Gıda Güvenliği	-
Germond ve Mazaris (2019)	İklim Değişikliği	-
Belhabib, Sumaila ve Le Billon (2019)	Yasadışı Balıkçılık	-
	Deniz Haydutluğu	
	Düzensiz Göç	
	Kaçakçılık	Göçmen Kaçakçılığı
	İklim Değişikliği	-
	Politika Etkisizliği	
Karim (2020)	Deniz Haydutluğu	-
	Deniz Terörizmi	
	Silah Kaçakçılığı	
	Uyuşturucu Kaçakçılığı	
	İnsan Kaçakçılığı ve Ticareti	
	Yasadışı Balıkçılık	
	Deniz Ortamına Yasadışı ve Kasıtlı Zarar Verilmesi	
Tuan (2020)	Doğrudan Tehditler	Deniz Anlaşmazlıkları
		Deniz Haydutluğu
		Deniz Terörü
	Dolaylı Tehditler	İklim Değişikliği
		Deniz Çevresinin Kirlenmesi
		Doğal Kaynakların Tükenmesi
Sun vd. (2021)	Deniz Yollarının Güvensizliği	-
	Deniz Kaynaklarının Düzensiz Kullanımı	
	Devletlerarasındaki Deniz Sınırı Anlaşmazlıkları	

Deniz Güvenliğinde 21. Yüzyıl Tehditlerinin AHP Yöntemiyle Değerlendirilmesi:
Türkiye Örneği

Hastings ve Young Song (2022)	Balıkçılık Politikası	-
United Kingdom (2022)	Düzensiz Göç ve Organize Göçmen Kaçakçılığı Suçlarından Kaynaklanan Tehditler	-
	Terör Kaynaklı Tehditler	-
	Devlet Tehditleri	Sabotaj Siber Operasyon
	Deniz Haydutluğu	-
	İklim Değişikliği	-
	Deniz Çevresinin Bozulması	-
	Yasadışı Balıkçılık	-
Strating vd. (2022)	İklim Değişikliği	İklim Kaynaklı Kirlilik
		Okyanus Isınması ve Asitlenme
	Doğal Afetler	Ekonomik ve Güvenlik Zorlukları
		Denizaltı Kablolarının Zarar Görmesi
	Ulusötesi Suçlar	-
	Kaçakçılık	İnsan Kaçakçılığı
Silah Kaçakçılığı		
Yasadışı Balıkçılık	Uyuşturucu Kaçakçılığı	
		-

Tablo 2: Deniz Güvenliği Çalışmalarında Yer Alan Tehditler

2. Deniz Güvenliği Tehditlerinin AHP Yöntemiyle Analizi

21. yüzyılda deniz güvenliğini tehdit eden unsurları ortaya koymayı ve söz konusu tehditleri önceliklendirmeyi amaçlayan bu çalışmanın uygulanmasında AHP Yönteminden faydalanılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde ilgili yöntem hakkında bilgi verilmiş ve işleyiş aşamaları açıklanmıştır.

2.1. Analitik Hiyerarşi Süreci (AHP) Yöntemi

Çoklu nitel ve nicel faktörlerden oluşan karmaşık zorlukları bünyesinde barındıran karar problemlerinin alt problemlere ayrılarak incelenmesine

olanak sağlayan AHP yöntemi, Saaty tarafından geliştirilmiş bir Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) tekniğidir.²⁷

Bir karar verme yaklaşımı olarak kullanılan AHP, belirlenen önem ağırlıklarının tahsisinde karar vericilerin ilgili kriterlere daha iyi odaklanmasını sağlayan hiyerarşik bir kriter yapısına izin vermesinin yanı sıra, potansiyel çatışmaları gösterebilmek için karar vericilerin tutarlılığını yargılama yeteneğine sahiptir.²⁸ AHP yönteminin adımları aşağıdaki biçimde düzenlenebilmektedir.²⁹

Adım 1: Amaç, kriterler, alt kriterler ve alternatifler hiyerarşik bir yapı şeklinde oluşturulur.

Adım 2: Çalışmada kullanılan veriler ikili karşılaştırma matrisleri ile elde edilir. Gerçekleştirilen ikili karşılaştırmalarda Saaty tarafından önerilen 1-9 ölçeği kullanılmaktadır.

Adım 3: Her bir uzmandan elde edilmiş olan veriler tek bir matris oluşturacak şekilde birleştirilir. Gerçekleştirilen birleştirme işleminde geometrik ortalamadan faydalanılmaktadır. Verilerin birleştirilmesinin ardından elde edilen matris aşağıdaki formül (1) aracılığıyla normalize edilmektedir. Kriterlerin ağırlıkları ise aşağıdaki formül (2) yardımıyla hesaplanmaktadır.

$$M_{ij}^* = \frac{m_{ij}}{\sum_{i=1}^n m_{ij}} \quad (1)$$

$$w_i = \frac{\sum_{j=1}^n m_{ij}^*}{n} \quad (2)$$

²⁷ Ramazan Eyüp Gergin vd., “Oilseed Warehouse Location Selection With an Integrated Approach: A Case of Turkey”, *Kybernetes*, 2022, s. 6.

²⁸ Xinyi Zhou, Yong Hu, Yong Deng, Felix T. S. Chan ve Alessio Ishizaka, “A DEMATEL-Based Completion Method for Incomplete Pairwise Comparison Matrix in AHP”, *Annals of Operations Research*, 271:2, 2018, s. 1047.

²⁹ Gergin vd., “Oilseed Warehouse Location Selection With an Integrated Approach: A Case of Turkey”. Qian Zheng, Shui-Long Shen, Annan Zhou, Hai-Min Lyu, “Inundation Risk Assessment Based on G-DEMATEL AHP and Its Application to Zhengzhou Flooding Disaster”, *Sustainable Cities and Society* 86, 2022, <https://doi.org/10.1016/j.scs.2022.104138>, erişim 12.10.2022. Zhou vd., “A DEMATEL-Based Completion Method for Incomplete Pairwise Comparison Matrix in AHP”.

Adım 4: Uzman grup tarafından yapılan ikili karşılaştırmalar öznel değerlendirmeler içermesi sebebiyle bünyesinde tutarsızlıklar barındırabilmektedir. Bu amaçla Tutarlılık İndeksi (CI) hesaplanmaktadır. Çalışmada gerçekleştirilen karşılaştırmaların Tutarlılık Oranı (CR) 0,1'den küçük ise yapılan analizin tutarlı olduğu kabul edilmektedir. Aksi takdirde ikili karşılaştırmaların yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Tutarlılık indeksi (CI) aşağıdaki formül (3) ile hesaplanmaktadır.

$$CI = (\lambda_{max} - n)/(n - 1) \quad (3)$$

Tutarlılık indeksinin hesaplanmasında yer alan λ_{max} değeri ikili karşılaştırma matrisinde bulunan en büyük özdeğeri ifade ederken, n ise kriter sayısını göstermektedir.³⁰ Tutarlılık indeksinin belirlenmesine dayalı olarak Tutarlılık Oranı (CR) aşağıdaki formül (4) yardımıyla tespit edilmektedir.

$$CR = \frac{CI}{RI} \quad (4)$$

Formül 4'te yer alan RI, çalışmada yer alan matrislerin boyutlarıyla ilgili rastgele tutarlılık indeksini göstermektedir. Matrislerin boyutlarına göre kullanılması gereken rastgele tutarlılık indeksleri Tablo 3'te gösterilmektedir.

n	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
RI	0	0	0,52	0,89	1,12	1,26	1,36	1,41	1,46	1,49

Tablo 3: Rastgele Tutarlılık İndeksleri (RI)³¹

³⁰ Konstantinos G. Zografos, Raul Driggs ve Stelios Zanakis, "A Multicriteria Decision Making Method for Evaluating Alternative Transportation Projects", *IFAC Proceedings Volumes*,30:8, 1997, s. 139.

³¹ Zhou vd., "A DEMATEL-Based Completion Method for Incomplete Pairwise Comparison Matrix in AHP", s. 1048.

3. Türkiye Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme

Bu bölümde deniz tehditlerinin önem derecelerinin belirlenmesi için bir vaka çalışması gerçekleştirilmiştir. Vaka çalışmasında faydalanılan bilgiler deniz güvenliği alanında akademik araştırmalar yürüten akademisyenlerden oluşturulmuş bir uzman gruptan elde edilmiştir.

Çalışmada literatür araştırması sonucu deniz güvenliği çalışmalarında sıklıkla yer alan dokuz adet tehdit tespit edilmiştir. Bu araştırma kapsamında odaklanılan deniz tehditlerine yönelik bilgiler Tablo 4'te yer almaktadır.

Tehdit İsmi	Notasyon	Açıklama	Kaynak
Terör Eylemleri	T_1	Bu kriter, terör grupları tarafından stratejik önemi yüksek deniz alanlarına, devlet gemileri ve donanma gücüne, deniz seyrüsefer özgürlüğüne karşı gerçekleştirilen, deniz emniyetini riske atan eylemleri ifade etmektedir.	<i>ABD, 2005; Abeyratne, 2010; African Union, 2012; France, 2015</i>
Deniz Haydutluğu	T_2	Bu kriterde, gemilere, denizcilere veya yolculara yönelik yasadışı şiddet, kaçırma, cinayet, soygun, rehin alma veya herhangi bir yağma eylemini içeren düşmanca faaliyetler belirtilmektedir.	<i>Remuss, 2010; Mazaris, 2017</i>
Deniz Yoluyla Düzensiz Göç	T_3	Bu kriter, çeşitli nedenlerle kendi ülkesinden göç etmek isteyen kişilerin deniz yoluyla hedef ülke sınırlarından yasa dışı biçimde geçmesini ifade etmektedir.	<i>Roach, 2004; Germond, 2015; Belhabib, Sumaila ve Le Billon, 2019; United Kingdom, 2022</i>
İklim Değişikliği	T_4	Bu kriterde, olağan hava koşulları, okyanuslar, toprak ve buz tabakalarında ortaya çıkan değişiklikler ifade edilmektedir. Ayrıca, aşırı hava olaylarının okyanus biyofiziksel koşullarında farklılığa, deniz biyoçeşitliliğinin azalmasına ve ekonomik, çevresel bozulmalara neden olması da bu kriter kapsamında değerlendirilmektedir.	<i>Mazaris ve Germond, 2018; IMO, 2022</i>
Kaçakçılık	T_5	Bu kriter, devletlerin ulusal sınırlarından deniz yolu aracılığıyla yasadışı biçimde insan, silah ve uyuşturucu taşınmasını ifade etmektedir. Denizlerdeki kaçakçılık faaliyetleri doğası gereği küresel güvenlik riski oluşturmaktadır.	<i>Germond, 2015; Strating vd., 2022</i>
Yasa Dışı Balıkçılık	T_6	Yasalara aykırı olarak zamansız, aşırı avlanma ile gerçekleştirilen balıkçılık faaliyetleri bu kriter kapsamında değerlendirilmektedir. Deniz ekosisteminde kıtlık, kaynak bozulması	<i>Pomeroy, Parks vd., 2016; Karim, 2020</i>

Deniz Güvenliğinde 21. Yüzyıl Tehditlerinin AHP Yöntemiyle Değerlendirilmesi:
Türkiye Örneği

		ve istikrarsızlığa neden olmakta, gıda ve deniz güvenliği riski oluşturmaktadır.	
Deniz Altı Kablolara Yönelik Riskler	T_7	Denizaltı kabloları, küresel telekomünikasyon sisteminin önemli bir bileşenidir. Deniz iletişim alt yapısına yönelik riskler; doğal nedenler veya insan kaynaklı nedenler olmak üzere iki yönlüdür.	<i>Smout ve Herbert, 2000</i>
Devletlerarasındaki Deniz Sınırı Anlaşmazlıkları	T_8	Bu kriterde, devletlerin deniz egemenlik alanlarının sınırları konusunda ortaya çıkan çatışmalar ifade edilmektedir. Bu çatışmalar, devletlerarasında yoğun güç mücadelesine ve bölgesel istikrarsızlığa neden olmaktadır.	<i>Sun vd., 2021</i>
Deniz Kirliliği ve Çevre Sorunları	T_9	Bu kriter, deniz ekolojisinin tahrip edilmesi sonucu ortaya çıkan ve çevresel sürdürülebilirliği engelleyen eylemleri içermektedir. Deniz çevresinin bozulması sürdürülebilir ekonomiyi tehdit eden unsurlardan biridir.	<i>Bueger (2015); United Kingdom, 2022</i>

Tablo 4: Çalışmada Odaklanılan Deniz Tehditlerine Yönelik Bilgiler

Belirlenen deniz tehditlerinin öncelik sıralamasının tespit edilmesi için, deniz tehditlerini değerlendirebilecek bilgi ve deneyime sahip olmanın yanı sıra ilgili alanda akademik araştırmalar da gerçekleştirmiş on üç kişiden oluşan bir uzman grup belirlenmiştir. Araştırmada kullanılan verilerin elde edildiği uzman gruba ait bilgiler Tablo 5’te gösterilmektedir.

Uzman Kişi (U_n)	Unvan	Akademik Deneyim
U_1, U_2, U_3	Prof. Dr.	$10 \geq U_1, U_2, U_3 \geq 15$
U_4, U_5	Prof. Dr.	$16 \geq U_4, U_5 \geq 25$
U_6, U_7, U_8, U_9	Doç. Dr.	$5 \geq U_6, U_7, U_8, U_9 \geq 9$
$U_{10}, U_{11}, U_{12}, U_{13}$	Dr. Öğr. Üyesi	$3 \geq U_{10}, U_{11}, U_{12}, U_{13} \geq 7$

Tablo 5: Uzman Grupta Yer Alan Akademisyenlere Yönelik Bilgiler

Çalışmada, belirlenen deniz tehditlerinin öncelik sıralamasının tespit edilmesi için Tablo 6’da gösterilen 1-9 ölçeğinden faydalanılmıştır. Belirlenen ölçek aracıyla uzman grupta yer alan akademisyenler deniz tehditlerini birbirleri ile kıyaslama yoluyla değerlendirmiştir.

Önem Değeri	Değerlerin Tanımları	Açıklamalar
1	Önem bakımından eşit	Karşılaştırılan iki kriter belirlenen amaca eşit oranda katkıda bulunmaktadır.
3	Önem bakımından orta	Karşılaştırılan iki kriterden bir kriter diğerine göre belirlenen amaca biraz daha fazla katkıda bulunmaktadır.
5	Önem bakımından güçlü	Karşılaştırılan iki kriterden bir kriter diğerine göre belirlenen amaca güçlü miktarda katkıda bulunmaktadır.
7	Önem bakımından çok güçlü	Karşılaştırılan iki kriterden bir kriter diğerine göre belirlenen amaç için çok güçlü biçimde tercih edilmektedir.
9	Önem bakımından son derece güçlü	Karşılaştırılan iki kriterden bir kriter diğerine göre belirlenen amaç için en yüksek biçimde tercih edilmektedir.
2,4,6,8	Ara değerler (Uzlaşma değerleri)	Karşılaştırılan iki kriter arasından uzlaşma gerektiren durumlarda tercih edilmektedir.

Tablo 6: Çalışmada Faydalanılan Ölçek³²

Tablo 6’da yer alan ölçek aracılığıyla yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda elde edilen deniz tehditlerinin ikili karşılaştırma matrisi Tablo 7’de gösterilmektedir.

	T ₁	T ₂	T ₃	T ₄	T ₅	T ₆	T ₇	T ₈	T ₉
T ₁	1,0000	5,2656	0,3994	0,1457	1,4498	3,0835	0,4154	0,1899	0,1692
T ₂	0,1899	1,0000	0,1925	0,1248	0,2193	0,2921	0,1828	0,1410	0,1467
T ₃	2,5037	5,1955	1,0000	0,2070	1,9430	4,2714	2,9647	0,2054	0,1977
T ₄	6,8638	8,0143	4,8313	1,0000	6,5993	6,8638	6,1868	3,7029	2,7406
T ₅	0,6898	4,5605	0,5147	0,1515	1,0000	3,1644	0,8615	0,1925	0,2223
T ₆	0,3243	3,4231	0,2341	0,1457	0,3160	1,0000	0,2436	0,1702	0,1660
T ₇	2,4072	5,4715	0,3373	0,1616	1,1607	4,1043	1,0000	0,1735	0,1841
T ₈	5,2656	7,0900	4,8677	0,2701	5,1955	5,8747	5,7622	1,0000	0,4434
T ₉	5,9096	6,8147	5,0580	0,3649	4,4984	6,0249	5,4307	2,2553	1,0000

Tutarlılık Oranı: 0,08986

Tablo 7: Deniz Tehditlerinin İkili Karşılaştırma Matrisi

³² Thomas Saaty, “How to Make a Decision: The Analytic Hierarchy Process”, *Interfaces*, 24:6,1994, s. 26.

İkili karşılaştırma matrisinin oluşturulmasının ardından deniz tehditlerinin öncelik sıralaması 3. bölümün 3. adımında yer alan formül 1 ve formül 2 aracılığıyla hesaplanmıştır. Deniz tehditlerinin öncelik sıralamasına ilişkin sonuçlar Tablo 8’de gösterilmektedir.

Tehditler	T ₁	T ₂	T ₃	T ₄	T ₅	T ₆	T ₇	T ₈	T ₉
Önem Ağırlıkları	0,0510	0,0178	0,0833	0,3169	0,0503	0,0291	0,0628	0,1783	0,2104
Sıralama	6	9	4	1	7	8	5	3	2

Tablo 8: Deniz Tehditlerinin Öncelik Sıralamasına İlişkin Sonuçlar

Uzmanlara uygulanan AHP anketi sonucunda elde edilen verilerin tutarlılık oranı incelenmiştir. 2. bölümün 4. adımında yer alan formül 3 ve formül 4’ten faydalanılarak belirlenen tutarlılık oranının tüm uzmanlar için 0,10’un altında olduğu tespit edilmiştir. Bu bilgi sonucunda çalışmanın sonuçlarının tutarlı olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 8’de sunulan bilgiler ekseninde çalışmada yer alan deniz tehditleri arasında en önemli deniz tehdidi 0,3169 önem ağırlığı ile *İklim Değişikliği* (T₄) tehdidi olarak belirlenmiştir. İklim Değişikliği deniz tehdidinin ardından sırasıyla 0,2104 ve 0,1783 değerleriyle *Deniz Kirliliği ve Çevre Sorunları* (T₉) ile *Devletlerarasındaki Deniz Sınırı Anlaşmazlıkları* (T₈) tehditleri gelmektedir. *Yasa Dışı Balıkçılık* (T₆) ve *Deniz Haydutluğu* (T₂) tehditlerinin ise sırasıyla 0,0291 ve 0,0178 önem dereceleriyle son iki basamakta yer aldığı tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Deniz alanlarının güvenliği, özellikle 2000’li yılların başından itibaren ulusal ve uluslararası güvenlik stratejilerinin bir parçası olmaya başlamış ve deniz güvenliği tehditleri küresel güvenlik tehditleri kapsamında değerlendirilmiştir. Ancak deniz güvenliği kavramının tanımı ve deniz güvenliğini tehdit eden unsurların neler olduğu konusunda farklı görüşler mevcuttur. Devletler ve uluslararası örgütler tarafından yayınlanan strateji belgelerinde deniz güvenliğine dair bakış açılarının daha çok bölgesel nitelikte olduğu görülmektedir. Geniş kapsamda ve üzerinde uzlaşmış deniz güvenliği tehditlerinin bulunmaması ise hem deniz güvenliği

konusunda küresel iş birliğini zorlaştırmakta hem de bu tehditlerle mücadeleyi zayıflatmaktadır. Bu çalışmanın amacı deniz güvenliğinde 21. yüzyıl tehditlerini belirlemek ve bu tehditler arasında bir önem sıralaması gerçekleştirmektir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada öncelikle deniz güvenliğine ilişkin akademik çalışmalar ile hükûmetler ve uluslararası örgütler tarafından yayınlanan strateji belgeleri kapsamında deniz güvenliğini tehdit eden literatürde sıkça yer alan dokuz adet tehdit unsuru belirlenmiştir. Daha sonra bu tehdit unsurları söz konusu alanda çalışmaları bulunan akademisyenlerin bilgi, tecrübe ve görüşleri çerçevesinde AHP Yönteminden faydalanılarak önceliklendirilmiştir.

Deniz güvenliği kavramı tanımlanırken daha çok bu güvenliği tehdit eden unsurlara atıf yapılmakta ancak bu yaklaşım tehditler arasında bir öncelik sırası yapmadığından yetersiz kalmaktadır. Bu çalışma kapsamında deniz güvenliği tehditleri arasında gerçekleştirilen önem sıralaması ile bu tehditlerle mücadelede iş birliğine katkı sunulması hedeflenmektedir. Deniz güvenliğini tehdit eden unsurların bölgesel faktörlere bağlı olarak değişiklik göstermesi doğal bir sonuç olsa da deniz güvenliğini tehdit eden en güçlü ortak tehdit unsurlarının belirlenmesi, bu tehditlerle mücadelede ortak hareket edilmesini de kolaylaştırabilecektir.

Araştırmada gerçekleştirilen uygulama sonuçları incelendiğinde; deniz güvenliğini tehdit eden en önemli unsurun 0,3169 önem derecesiyle *İklim Değişikliği* olduğu tespit edilmiştir. İklim değişikliğinin en önemli ve kritik deniz güvenliği tehdidi olarak tespit edilmesi ise araştırma sonuçlarının literatürdeki diğer çalışmalar ile benzerlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. 21. yüzyılın başından itibaren devletler ve uluslararası örgütler tarafından iklim değişikliğinin önemli bir güvenlik riski oluşturması yönünde sıkça tekrar eden bir söylem gelişmiştir. Buna ek olarak BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri arasında iklim değişikliği ile mücadele de yer almaktadır. Araştırma sonucunda 0,2104 önem derecesiyle *Deniz Kirliliği ve Çevre Sorunları* ikinci sırada en önemli deniz güvenliği tehdidi olarak belirlenmiştir. Deniz çevresinin korunması küresel toplumun geleceğinde hayati öneme sahiptir. Genel olarak denizlerin toplumlara sağladığı fayda ve imkânların sürdürülebilir olması deniz çevresinin korunması ile sağlanabilecektir. İkinci sırada yer alan bu tehdit unsuru, ilk sırada yer alan iklim değişikliği tehdidi ile yakından bağlantılıdır. Bu

iki tehdit unsurunun ilk iki sırada yer alması ise deniz güvenliğinin küresel yönünü vurgulayan bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırma sonucunda 0,1783 önem derecesiyle *Devletlerarasındaki Deniz Sınırı Anlaşmazlıkları* üçüncü sırada en önemli deniz güvenliği tehdit unsuru olarak tespit edilmiştir. 21. yüzyılda toplumların denizlerden sağladığı menfaatlerin alanı oldukça genişlemiş ve devletler için deniz egemenlikleri ve yetki alanlarının sınırları daha ehemmiyetli bir boyut kazanmıştır. Özellikle deniz diplerinde keşfedilen hidrokarbon kaynaklarının araştırılması ve çıkartılmasına olanak sağlayan teknolojik gelişme, devletlerin ilgisini denizlere yönelten faktörlerden biridir. Bu gelişmeler neticesinde ise devletlerarasında yaşanan deniz sınırı anlaşmazlıkları bir taraftan hem bölgesel hem de küresel gerginliklere ve çatışmalara neden olurken diğer taraftan ulusal askerî, siyasi, ekonomik gücün yönünü de değiştirmektedir.

Deniz güvenliğinde 21. yüzyıl tehditlerini değerlendiren bu çalışmada en yüksek riski taşıyan ve ilk üç sırada mücadele edilmesi gereken tehditlerin sırasıyla; iklim değişikliği, deniz kirliliği ve çevre sorunları ile devletlerarasındaki deniz sınırı anlaşmazlıklarının olması deniz güvenliğinin sağlanmasında küresel çabanın gerekliliğini ortaya koymaktadır. İlk üç sıradaki bu güvenlik tehditleri deniz güvenliğinde öncelikli görülen risklerin bölgesel nitelikte olmadığı şeklinde değerlendirilebilir. Bu çalışma kapsamında belirlenen dokuz deniz güvenliği tehdidi arasında diğer tehdit unsurlarına kıyasla 0,0178 önem derecesiyle *Deniz Haydutluğu* en düşük önem derecesine sahip tehdit unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmanın bulguları değerlendirilirken dikkat edilmesi gereken husus; son sırada yer alan tehditlerin önemsiz olarak nitelendirilemeyeceği aksine literatürde sıklıkla yer alan deniz güvenliği tehditlerinden biri olduğu ancak bu çalışmada gerçekleştirilen uygulama neticesinde diğer tehditlere kıyasla daha düşük güvenlik riski taşıdığı şeklinde yorumlanması gerektiğidir.

Araştırmanın sonuçları bütüncül bir yaklaşımla değerlendirildiğinde; literatüre bağlı olarak belirlenen dokuz deniz güvenliği tehdit unsuru arasında gerçekleştirilen önem sıralamasında öncelikli görülen tehditlerin daha çok küresel nitelikte olduğu görülmektedir. Önem derecesi açısından yukarıdan aşağıya incelendiğinde; deniz güvenliği tehditlerinin aynı zamanda küreselden bölgele doğru bir görünüm sergilediği izlenmektedir. Bu durum aynı zamanda deniz güvenliği tehditleri ile mücadele edilirken iş birliği ve ortaklık zemininin oluşturulabileceğini de kanıtlar niteliktedir.

Deniz güvenliği kavramı doğası gereği ulus üstüdür ve toplumların ortak geleceğinde önemli bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla bölgesel nitelikteki tehditlerin dahi küresel sonuçlar ortaya çıkardığı düşünüldüğünde uzun dönemde uluslararası toplumun çıkarlarının sağlanabilmesi ve sürdürülebilir deniz güvenliğine erişim için küresel iş birliğinin gerçekleştirilmesi gereklilik arz etmektedir.

Bu çalışma, deniz güvenliğinde 21. yüzyıl tehditlerinin değerlendirilmesi kapsamında AHP Yöntemini kullanarak bir önem sıralaması gerçekleştirmesi yönüyle literatüre katkı sunmaktadır. Buna ek olarak literatürde sıklıkla yer alan deniz güvenliği tehditlerini bir araya getirmesi, deniz güvenliği araştırmalarının dağınık yapısına bir çerçeve sunması yönünden de önemlidir. Deniz güvenliğini tehdit eden unsurlar arasında gerçekleştirilen önem sıralaması sonucu deniz güvenliğinin sağlanmasında öncelikle hangi tehdit unsurlarıyla mücadele edilmesi gerektiği ortaya konulurken aynı zamanda politika yapıcılara bilimsel verilere dayalı bir bilgi seti sunulmaktadır.

Bu çalışmada üç kısıt bulunmaktadır. Bunlardan ilki, çalışmanın uygulama aşamasının deniz güvenliği alanındaki akademisyenlerle gerçekleştirilmesi, politika yapıcılar ile uluslararası örgüt yetkililerinin, ticaret bahriyesi ve askerî bahriye yetkililerinin araştırmaya dâhil edilmemesidir. Dolayısıyla sonuçlar akademik bakış açısı ile sınırlanmıştır. Çalışmanın ikinci kısıtı, araştırmacının on üç deniz güvenliği uzmanı ile sınırlı olmasıdır. Ancak çalışmada kullanılan AHP Yöntemi'nde her bir kriterin diğeri ile mukayesesini gerçekleştiren uzmanların araştırma konusunda spesifik bilgi, tecrübe, görüş ve çalışmalara sahip kişilerden oluşması ve uygulama sonuçlarında tutarlılık oranlarının hesaplanması, çalışmanın sonuçlarının geçerlilik ve güvenilirliğini arttırmaktadır. Son kısıt ise, gerçekleştirilen çalışmaya ilişkin literatürde bulunan deniz tehditleriyle ilgili mevcut bir konsensusun olmaması sebebiyle yapılan analizin sonuçları, ilgili literatürde yer alan tehditler çerçevesinde elde edilmiştir. Farklı deniz tehditlerinin analize dâhil edilmesi veya çıkarılması durumunda çalışmanın sonuçları farklılaşabilecektir.

Deniz güvenliğinin gerçekleştirilebilmesi uluslararası düzeyde iş birliği ve ortaklık gerektirdiğinden çalışmanın uygulama aşamasına hükümet ve uluslararası kuruluşların temsilcilerinin de dâhil edilmesi daha kapsamlı ve çok boyutlu bakış açısı elde edilmesine olanak sağlayabilecektir.

Buna ek olarak deniz güvenliği temasıyla ulusal ve uluslararası düzeyde çalıştay, forum, konferans gibi faaliyetlerin sayısının artırılarak kapsamının genişletilmesi, deniz güvenliğinde farkındalığın artırılması ve deniz güvenliği tehditleriyle mücadele edilmesi noktasında küresel iş birliği sağlanmasına, yeni stratejik açılımlar gerçekleştirilmesine zemin oluşturabilecektir. Uluslararası ilişkilerde son yirmi yılın siyasi, politik, askerî, ekonomik gündeminin merkezi konumunda yer alan deniz güvenliğine, uluslararası ilişkiler disiplininin eğitim sürecinde daha geniş çapta yer verilmesi gerekmektedir. 21. yüzyılda ortaya çıkan güncel güvenlik gelişmelerinin uluslararası ilişkiler eğitimine yansıtılması, küresel sorunların incelenmesi açısından önem arz etmektedir.

Summary

In the 21st century, several global developments of high strategic importance have occurred. Some of these developments are technological developments, the globalization of trade, the interdependence of national economies, and the transportation of 90% of global trade by sea. These developments have led to an increase in the importance of the seas. Particularly, technological advancements allow for the use of the seas, contributing to their rising importance. In addition, the energy resources found in the seas led to a reference to the 21st century as the century of the seas. In line with all these developments, the seas have become competitive areas with high strategic importance. The increasing importance of the seas in the 21st century has also revealed the need to ensure the security of these areas.

Maritime security is one of the issues that has been on the agenda of international relations since the beginning of the 2000s. Maritime security emerges as a broad concept that includes both traditional state-based and non-traditional or transnational security issues. The concept of maritime security includes on the one hand the safety of mobility at sea and on the other hand the protection of the security of the marine environment, the blue economy, and coastal communities. However, since there is no consensus in defining the concept of maritime security, the concept generally refers to the factors that threaten this security. Therefore, it is essential to identify and fight maritime security threats.

Since the end of the Cold War, the concept of maritime security has been increasingly used to describe preventive measures created to fight against illegal activities at sea. Since the beginning of the 21st century, strategies for maritime security have been announced by various governments and/or intergovernmental organizations, including the United States (USA), the United Kingdom (UK), France, the North Atlantic Treaty Organization (NATO), the European Union (EU) and the African Union. The worldwide influence of the seas in the fields of the global economy, security, politics, military, and diplomacy shows that ensuring maritime security can only be accomplished through international cooperation. Global cooperation in this field can only be achieved by identifying maritime security threats and ranking them according to their importance.

The seas are managed with multi-dimensional policies and strategies, as they represent environments where security threats exist as well as cooperation and safety activities. The most important aspect of these multi-dimensional policies and strategies is global cooperation. Recognizing and tackling common maritime risks is essential to achieving global cooperation in maritime security. This study aims to determine the factors threatening maritime security based on the existing literature, strategy documents, and reports and then to provide an order of importance among these threats. Classifying the significance of maritime threats leads the way to determining which threat should be combated first by providing global cooperation. In this way, it may be possible to develop a worldwide strategy to address the risks to maritime security.

The concept of maritime security is first emphasized and detailed literature research on the subject is presented in this study. Then, academic studies, strategy documents of states, international organizations, and reports were examined to identify maritime security threats. As a result of this review, a total of nine maritime security threats, which are most frequently repeated in the literature, were used in this study. Then, an expert group was formed from academics carrying out academic research in the field of maritime security in Türkiye, and the security threats identified in the study were ranked according to their importance using the Analytical Hierarchy Process (AHP) Method. The AHP method, which allows the analysis of decision problems that contain complex difficulties consisting of multiple qualitative

and quantitative factors by dividing them into sub-problems, is a Multi-Criteria Decision Making (MCDM) technique developed by Saaty.

As a result, the most significant maritime security threat has been determined as Climate Change (T₄) with a significance weight of 0.3169. Marine Pollution and Environmental Problems (T₉) were identified as the second most important maritime security threat with a degree of importance of 0.2104. Within the scope of 21st-century threats in maritime security, the threat of Maritime Boundary Disputes between States (T₈) ranks third with a degree of importance of 0.1783. In this study evaluating the 21st-century threats in maritime security, the threats which carry the highest risk and which should be dealt with first are climate change, marine pollution and environmental problems, and maritime border disputes between states, all of which reveal the necessity of global effort in ensuring maritime security. Therefore, these first three security threats are considered to be of a global nature, not of a regional nature, as the priority risks in maritime security.

Çatışma Beyanı:

Araştırmanın yazarı olarak herhangi bir çıkar çatışma beyanım bulunmamaktadır.

Kaynakça Basılı Eserler

- ABEYRATNE Ruwantissa (2010). "New and Emerging Threats to Maritime Security", *Asia Pacific Law Review*, 18:2, 171-196.
- BELHABİB Dyhia SUMAILA U. Rashid ve LE BILLON Philip (2019). "The Fisheries of Africa: Exploitation, Policy, and Maritime Security Trends", *Marine Policy*, 101, 80-92.
- BUEGER Christian (2015). "What is Maritime Security", *Marine Policy*, 53, 159-164.
- CHAPSOS Ioannis ve MALCOLM James A. (2017). "Maritime Security in Indonesia: Towards a Comprehensive Agenda?", *Marine Policy*, 76, 178-184.
- GERMOND Basil (2015). "The Geopolitical Dimension of Maritime Security", *Marine Policy*, 54, 137-142.
- GERMOND Basil ve WA HA Fong (2019). "Climate Change and Maritime Security Narrative: The Case of the International Maritime Organisation", *Journal of Environmental Studies and Sciences*, 9, 1-12.

- KARIM Md Saiful (2020). "Australia's Engagement in the International Maritime Organisation For Indo-Pacific Maritime Security", *Ocean and Coastal Management*, 185, 1-5.
- MAZARIS Antonios D. (2017). "Manifestation of Maritime Piracy as an Additional Challenge for Global Conservation", *Marine Policy*, 77, 171-175.
- MAZARIS Antonios D. ve GERMOND Basil (2018). "Bridging the Gap Between Climate Change and Maritime Security: Towards A Comprehensive Framework for Planning", *Science of the Total Environment*, 635, 1076-1080.
- POMEROY Robert, Parks, John, Mrakovcich, Karina Lorenz ve LaMonica, Christopher (2016). "Drivers and Impacts of Fisheries Scarcity, Competition, and Conflict on Maritime Security", *Marine Policy*, 67, 94-104.
- REMUSS Nina-Louisa (2010). "Space and Maritime Security—Strategies for Countering the Pirates", *Space Policy*, 26:2, 124-125.
- ROACH J. Ashley (2004). "Initiatives to Enhance Maritime Security at Sea", *Marine Policy*, 28, 41-66.
- SAATY Thomas (1994). "How to Make a Decision: The Analytic Hierarchy Process", *Interfaces*, 24:6, 19-43.
- SMOUT Scott Coffen ve HERBERT Glen J. (2000). "Submarine Cables: A Challenge for Ocean Management", *Marine Policy*, 24, 441-448.
- SUN Yue HAN Yang ZHANG Liangfu ve CHANG Yen-Chiang (2021). "The Construction and Governance of Regional Maritime Security Order in the South China Sea: Conference Report", *Marine Policy*, 126, 1-6.
- TUAN To Anh (2020). "Maritime Security in the Indo-Pacific: Mixed Opportunities and Challenges from Connectivity Strategies, Responding to the Geopolitics of Connectivity", *Responding to the Geopolitics of Connectivity: Asian and European Perspectives*, 125-137.
- VIVERO Juan L. Suárez-de ve MATEOS Juan Carlos Rodríguez (2018). "Food Security as A Security Issue. A Perspective from Maritime Policy and Maritime Security Initiatives", *Ocean and Coastal Management*, 153, 140-147.
- VIVERO Juan L. Suárez-de MATEOS Juan C. Rodriguez DEL CORRAL David Florido BARRAGAN, María José CALADO Helena KJELLEVOLD Marian ve MIASIK Ewelina Janowska (2019). "Food Security and Maritime Security: A New Challenge for the European Union's Ocean Policy", *Marine Policy*, 108, 1-11.
- ZHENG Qian SHEN Shui-Long ZHOU Annan ve LYU Hai-Min (2022). "Inundation Risk Assessment Based on G-DEMATEL AHP and Its Application to Zhengzhou Flooding Disaster", *Sustainable Cities and Society*, 86, 1-12.
- ZHOU Xinyi HU Yong DENG, Yong CHAN Felix T. S. ve ISHIZAKA Alessio (2018). "A DEMATEL-Based Completion Method for Incomplete Pairwise Comparison Matrix in AHP", *Annals of Operations Research*, 271:2, 1045-1066.
- ZOGRAFOS Konstantinos G. DRIGGS Raul ve ZANAKIS Stelios (1997). "A Multicriteria Decision Making Method for Evaluating Alternative Transportation Projects". *IFAC Proceedings Volumes*, 30:8, 137-143.

İnternet Kaynakları

- ABD (2005). “The National Strategy for Maritime Security”, <https://www.hsdl.org/?abstract&did=456414> erişim 02.10.2022.
- AFRICAN UNION (2012). “2050 Africa’s Integrated Maritime Strategy”, https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/11151/2050_aims_strategy.pdf, erişim 01.10.2022.
- EUROPEAN UNION (2014). “European Union Maritime Security Strategy”, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST%2011205%202014%201NIT/EN/pdf>, erişim 01.10.2022.
- FRANCE (2015). “National Strategy for the Security of Maritime Areas”, https://www.gouvernement.fr/sites/default/files/contenu/piece-jointe/2016/01/strategie_nationale_de_surete_des_espaces_maritimes_en_national_strategy_for_the_security_of_maritime_areas.pdf, erişim 01.10.2022.
- GERGİN Ramazan EYüp, Peker, İskender, Baki, Birdoğan, Tuzkaya, Umut Rıfat ve Tanyas, Mehmet (2022). “Oilseed Warehouse Location Selection With an Integrated Approach: A Case of Turkey”, *Kybernetes*, <https://doi.org/10.1108/K-10-2021-1072>, erişim 15.11.2022.
- GHOSH P.K. (2014). “The Indo-Pacific Region and the Rise of Transnational Maritime Threats and Challenges”, *JSTOR*, <https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep10916.5.pdf>, erişim 26.09.2022.
- HASTINGS Justin V. ve Young Song Annie (2022). “The Maritime Security Fallout from North Korea’s Fisheries Policy”, *Marine Policy*, 136, <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2021.104915>, erişim 20.10.2022.
- IMO (2022). “Revised Strategic Plan for the Organization for the Six-Year Period 2018 to 2023”, <https://wwwcdn.imo.org/localresources/en/About/strategy/Documents/A%2032-Res.1149%20%20REVISED%20STRATEGIC%20PLAN%20FOR%20THE%20ORGANIZATION%20FOR%20THE%20SIX-YEAR%20PERIOD%202018%20TO%202023.pdf> erişim 28.10.2022.
- INDIAN NAVY (2015). “Ensuring Secure Seas: Indian Maritime Security Strategy”, https://www.indiannavy.nic.in/sites/default/files/Indian_Maritime_Security_Strategy_Document_25Jan16.pdf, erişim 30.09.2022.
- NATO (2011). “Alliance Maritime Strategy”, https://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2011_03/20110318_alliance_maritime-strategy_CM_2011_23.pdf, erişim 01.10.2022.
- NATO (2022). “NATO’s Maritime Activities”, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_70759.htm, erişim 02.10.2022.
- STRATING Rebecca, Guilfoyle, Douglas, Ratuva, Steven ve Wallis, Joanne (2022). “Commentary: China in the Maritime Pacific”, *Marine Policy*, 141, <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2022.105092>, erişim 02.10.2022.
- UNITED KINGDOM (2022). “National Strategy for Maritime Security”, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1100525/national-strategy-for-maritime-security-web-version.pdf, erişim 01.10.2022.